

VALERIA MACULAN.

LLENGUA DE FOC

[L'ILLA COM A ESCENARI]

11.09.25 – 30.09.25
CASAL DE
SON TUGORES,
ALARÓ

Comissariat:

Iñaki Martínez Antelo i Alicia Ventura

Valeria Maculan, *Llengua de foc*, 2025 (detall). Teixits i lona de cotó, 11 x 2,50 m.

© de l'obra, Valeria Maculan, 2025. Fotografia: Cortesia de l'artista

«Llengua de foc» és una instal·lació tèxtil concebuda com a dispositiu escènic construïda en col·laboració amb el taller artesanal Bujosa.

El projecte «Llengua de foc» que Valeria Maculan presenta en el marc de la Biennal B proposa una escena suspesa entre allò tèxtil, allò coral i allò simbòlic. És una obra viva que espera que la veu l'encengui per activar una poètica de l'entre —entre cossos, temps, memòries i sabers encarnats.

La peça central és un gran teló suspès que travessa la sala. Al seu interior es disposen els vestits del cor, acompanyats d'una sèrie de màscares de fusta les boques de les quals adopten la forma de megàfons, dissenyades per projectar la veu. Aquest conjunt s'activa durant la inauguració mitjançant una acció coral, que interpreta cançons populars de la tradició oral mallorquina. L'obra configura un espai intermedi entre allò escènic i allò col·lectiu, en què el tèxtil, la veu i la memòria popular s'entrellacen.

El títol «Llengua de foc» fa al·lusió als dibuixos presents als teixits utilitzats, els patrons dels quals evocuen formes de flames. En mallorquí, *flàmules* designa precisament aquestes figures flamejants presents als dissenys.

Aquest projecte continua una línia de treball en què l'artista explora els elements de l'espai escènic des d'una perspectiva performativa, tèxtil i visual. L'encreuament entre cos, imatge, so i matèria proposa una dramàtúrgia expandida, on allò simbòlic es materialitza en trames, gestos i vibracions. En aquesta ocasió, l'ús del cant coral i els elements tèxtils mallorquins activa una dimensió col·lectiva del record i la pertinença i s'insereix en un context local amb sensibilitat comunitària.

Des de la seva arrel etimològica, el teatre es presenta com un instrument de contemplació i de coneixement. Aquesta instal·lació s'inscriu en una investigació que entén l'escena com un dispositiu epistèmic, capaç de revelar estructures invisibles del pensament i la identitat. El gest escènic no cerca representar, sinó provocar una forma de saber encarnat, en què l'espectador és interpellat com a subjecte actiu. La linealitat narrativa és reemplaçada per una lògica cíclica, ritual i sensorial.

El teatre grec, com a primer espai escènic d'Occident, opera aquí no sols com a precedent històric, sinó com a matriu simbòlica i estructural. En la seva arquitectura circular i oberta, el drama era un acte col·lectiu. Els actors utilitzaven màscares de fusta que, a més de caracteritzar rols, incorporaven un petit megàfon a la boca per projectar la veu. Aquesta antiga tecnologia acústica inspira en el treball de Valeria Maculan una sèrie de màscares dissenyades perquè sigui el cor qui les activi, una figura essencial del teatre grec i un símbol d'una veu plural, compartida.

Les màscares no oculten, sinó que canalitzen; no representen, sinó que ressonen. Funcionen com a dispositius d'amplificació tant sonora com simbòlica. La veu, entesa com a matèria escultòrica i performativa, articula l'espai i el converteix en vibràtil. El seu ús no es limita a la interpretació: és un element estructurant, capaç de donar forma al relat, al cos i a l'espai. Aquest vincle entre forma vocal, cos i arquitectura escènica s'inscriu en una pràctica que considera allò teatral no com a espectacle, sinó com un mecanisme estructurador d'allò humà. Valeria Maculan treballa amb el que ella anomena «articulacions»: les frontisses del cos (colzes, genolls, colls, espatlles) com a zones de trànsit entre allò físic i allò simbòlic, entre el gest i el relat. Són aquests plecs on es construeix i es deforma allò humà.

Cada una de les seves obres es pot entendre com una extensió d'un espai escènic més gran. Hi ha una inclinació pel món del teatre no com a institució, sinó com a llenguatge estructural. Els telons, per exemple —agafats del teatre i muntats com a escenografies o transformats en cobertors acolorits—, apareixen recurrentment com a part de la investigació. Aquestes peces tèxtils, a mig camí entre l'escultura i la pintura, emmarquen, retallen o condueixen l'espai i creen racons, passatges o tensions dins el dispositiu expositiu.

Aquest ús del teló, paradoxalment, permet a l'artista reactivar formes preteatrals com la tragèdia clàssica. Per això li interessa treballar amb models que s'han considerat obsolets, fins i tot rebutjats per la modernitat. En aquest sentit, recupera imaginaris vinculats al segle XIX: la fotografia espiritista, la transició de la hipnosi a la psicoanàlisi, les cartes del tarot, les societats secretes. Són referències que no apareixen com a citacions, sinó com a ressonàncies formals i afectives. Valeria Maculan treballa des d'una imaginació simbolista renovada, que connecta amb una mística corporal i amb la utopia de la *Gesamtkunstwerk* (obra d'art total). També utilitza el blanc i negre com una paleta conceptual, i s'apropia del vocabulari del teatre, la *performance* i la pintura, sintetitzats a vegades en *tableaux vivants* on els cors de les tragèdies gregues reapareixen com a estructures encarnades, arcaiques i contemporànies alhora.

En aquest dispositiu escènic expandit —circular, sense bastidors, en diàleg amb el «teatre infinit» de Kiesler— tot està exposat. L'escena no es representa: s'encarna, s'activa o s'arxiva com a latència. La figura només existeix si hi ha un fons; la veu únicament ressona si hi ha un cos disposat a emetre-la. Així, l'obra no narra: articula, vibra, habita.

Un cor és, tradicionalment, un conjunt de persones que canten a l'uníson o en polifonia. La utilització d'aquest recurs serveix a l'artista per reimaginar, en el context de l'art contemporani i la *performance*, un dispositiu tant sonor com visual que va més enllà de la música i explora formes col·lectives d'expressió, presència i tradició. Aquesta pràctica acaba amb la noció de l'artista individual i deixa pas a una veu comuna. A la *performance*, el cor pot funcionar com una coreografia vocal i corporal. No és només la veu la que parla, sinó també el cos que la sosté. Alguns artistes treballen el cor des del seu potencial per encarnar discursos històrics, socials o emocionals. El resultat és una experiència envoltant en què l'audiència no només escolta, sinó que es troba confrontada amb una presència col·lectiva que interromp la linealitat del discurs i la passivitat de l'espectador.

En aquest cas, el cor va vestit amb peces dissenyades i realitzades per l'artista tenint en compte una de les tradicions artesanals més antigues de l'illa: els tèxtils dels tallers Bujosa. Des de fa tres generacions i des dels seus inicis, el principal objectiu d'aquesta empresa, fundada el 1949 a Santa Maria del Camí, ha estat oferir un producte de qualitat i autenticitat que avui és patrimoni cultural de Mallorca. A més de les famoses teles, anomenades «teles de llengües», ofereixen les dels vestits tradicionals del folklore de l'illa, dels quals s'ha servit l'artista per vestir el cor i fer les peces que es poden veure a l'exposició i a la *performance*. Amb tècniques i aparells d'antany, dignes d'un museu, l'empresa familiar dels tallers Bujosa continua treballant de manera que a les Illes Balears podem trobar una de les joies de l'artesanía tèxtil a escala mundial.

Valeria Maculan (Buenos Aires, 1968) desenvolupa una pràctica artística que investiga els límits del pla pictòric com a dispositiu crític. La seva obra aborda les configuracions del cos social —en les dimensions físiques, psíquiques i simbòliques— i explora com aquests cossos es construeixen, es representen i es disloquen a través de llenguatges visuals i performatius.

El seu treball s'ha exhibit individualment a l'Espacio OTR, Jorge López Galería, Tramo Galería, Galería Magda Bellotti, Matadero-Madrid, Galerie Jean Brolly, Galería Braga Menéndez i Galería SlyZmud, École des Beaux-arts de Besançon, Museo MACRO i CCEBA.

Ha exposat de manera col·lectiva a: Artium, 2024; Centro de Arte Alcobendas, 2024; Jorge López Galería, 2021; Galería Patricia Dorfmann, París, 2019; Kir Royal Gallery, Madrid, 2017; Espacio OTR, Madrid, 2014; Galería Magda Bellotti/Lleó/Ponferrada/Cadis, 2014-2013; CEART, Madrid, 2013; MAMBA, 2012; Le 10 neuf, Montbéliard, França, 2010; FNA, Buenos Aires, 2010; Casa de América, Madrid, 2010; Dumbo Arts Center, EUA, 2008; Diverse Works Art Space, EUA, 2007.

Ha rebut beques i ajuts a la creació de Matadero Crea, Comunitat de Madrid, VEGAP, Fondo Nacional de las Artes, Beca Kuitca i Fundación Antorchas. Ha participat en residències a la Skowhegan School of Painting & Sculpture, a l'Atlantic Center for the Arts (ACA) i al CCA Andratx. També ha dirigit, del 2014 al 2023, Alimentación30, un espai independent a Madrid.

LLISTA D'OBRES:

Llengua de foc

2025

8 peces tèxtils i lona de cotó.

11 x 2,50 m aprox.

Llengua de foc

2025

10 màscares de fusta, 10 vestits i lona de cotó.

Dimensions variables

BIENNAL B és una iniciativa promoguda per Es Baluard Museu d'Art Contemporani de Palma i el Consell de Mallorca, que compta amb el suport de nombroses institucions, agents i col·lectius de l'illa.

BIENNAL B posa en valor la riquesa cultural de l'illa de Mallorca i de l'arxipèlag balear amb l'art com a eina.

BIENNAL B és un projecte transversal, inclusiu i desestacionalitzat, que neix amb l'ambició de conformar un ecosistema creatiu capaç d'integrar les pràctiques artístiques contemporànies amb l'artesanía i els oficis per a la transformació sostenible del territori balear.

BIENNAL B activarà accions de connectivitat ecològica i cultural, una sèrie de projectes creatius interdisciplinaris i un congrés internacional d'art, cultura i ciència.

PROJECTE: Biennal B. L'illa com a escenari

TÍTOL: «Valeria Maculan. Llengua de foc»

DATES: 11.09.25 – 30.09.25

INAUGURACIÓ: 10 de setembre, 19h

LLOC: Casal de Son Tugores, Alaró

COMISSARIAT: Iñaki Martínez Antelo i Alicia Ventura

MUNTATGE: Tomeu Simonet / Es Baluard Museu

COORDINACIÓ: Jackie Herbst / Solange Artiles

DISSENY GRÀFIC: Hastalstantas

IMPRESSIÓ: Impresrapit

PERFORMANCE:

Ensemble vocal de la Coral Universitat de les Illes Balears. Directora: Núria Cunillera Salas

AGRAÏMENTS:

Llorenç Galmés, Antònia Roca, Guillem Ginard, Pere Ferrer, Llorenç Perelló,

Catalina Cifre, Tomeu Simonet, David Barro, Pilar Rubí, Bujosa artesanía tèxtil,

Curro Martín Capilla, Hanging Arts Transport, Manoj Sawlani, Óxido estudio

ESBALUARD
MUSEU

Consell de
Mallorca

Ajuntament
d'Alaró

casalSonTugores

Col·labora:

Universitat
de les Illes Balears

Coral Universitat
de les Illes Balears

BIENNAL B

BIENNAL B